

Gelişen Teknolojiler, Estetik, Tasarım, Fotograf ve Biraz da Modern İnsanın Dini; Sanat

Hüseyin ERYILMAZ

Yard.Doç.Dr.,

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi

Grafik Bölümü, Öğretim Üyesi

Giriş

Teknoloji Gelişiyor... Ya İnsan!.

Gelişen teknoloji bir çok alanda sınırları zorluyor. Bu zorlamalar, bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve bilgi işlem sistemlerine ulaşmanın kolaylaşmasına koşut, sanatsal mecrada da yer almaya başladı. Ancak, teknolojinin bu sınırları zorlayan yapılanma ve yayılması, kimi sorunları da beraberinde getiriyor.

Türkiye, kuşaklararası eğitim ve kültürel farklılığın, yetersiz ve yanlış eğitim sistemi yüzünden iyiden iyiye büyüdüğü bir ülke. Anne ya da babanın çocuğuna derslerinde yardımcı olmaya çalıştığı bir süreçten, çağdaş teknolojiler konusunda ebeveynlerin çocuklarından bir şeyler öğrenmeye çalıştıkları bir sürece geçiş aşamasındayız. İkibinli yılların başında, bilgisayar mantığını yeterince tanımayan orta yaşlı kuşak, bilgi işlem teknolojisinin gelişme sürecinde doğan çocuklarına yetişme çabasında. Ortada oldukça ciddi bir formasyon sorunu var. Orta yaş kuşağında, bilgi işlem sistemlerini yeterince tanımayan, bilgi sahibi olmayan büyük bir kitlenin yanı sıra, iyi eğitim almış, çağdaş teknolojiyi tanıyan, donanımlı bir azınlık var.

Bir çok kurum, kuruluş, şirket, yirminci yüzyılın sonlarında bilgisayar teknolojisini kullanmaya başladı. Örneğin basın sektöründe yaşananlar... Birçok deneyimli gazeteci, kullanımı bilgisayarla kıyaslanmayacak derecede güç olan daktilosundan ayrılmadı. İşyerlerinde bilgisayar kullanmak durumunda kalan bir çok insan, sistemleri bilerek değil, ezberletildiği gibi kul-

landı, kullanmak zorunda kaldı.

Doğru ve etkili bir eğitim yöntemi kullanılarak insanların gelişen teknolojilere uyumlu geçişini sağlamak, rasyonel bir yöntemdir. Ancak bu durum Türkiye’de farklı bir boyutta yaşandı; insanlar gelişen teknolojiyi planlı, programlı eğitim yöntemleriyle değil, kulaktan dolma bilgilerle öğrenmek zorunda kaldı. Bu durum doğal olarak yetersiz, ya da yanlış bilgilerin yerleşmesine neden oldu. Ve bu yaşananlar, özellikle de ciddi bir kültürel alt-yapı, görsel iletişim ve temel sanat eğitimi formasyonu gerektiren tasarım alanlarında sorunlar yaratmaya başladı. Alaaddin’in sihirli lambası, bir "hard disk, monitör, klavye ve Maus" formunda masaların üzerinde yerini almaya başladı; her semt bakkalının yanında bir ajansın açılması ve tasarım(!) hizmeti vermeye başlaması böylece gerçek oldu. Bunu, ajansların birer sayısal fotoğraf makinesi edinmesi ve hizmetlerine, fotoğrafçı istihdam etmeksizin fotoğraf çekimini de eklemeleri izledi.

Bir çok alanda olduğu gibi, bilgi işlem sistemleri, dijital uygulama ortamları ve özellikle de tasarımın etkin olduğu alanlarda süreli yayımlar yapıyor, yazılar, makaleler kaleme alınıyor. Ne var ki, bu yazıları yazan ya da bildiklerini aktaranların dikkate değer bir bölümünün, yazdıkları konularda yetkin olmadıklarını görüyoruz. Biraz ‘photoshop’ yazılımı kullanabilen birinin bir ‘ahbabın’ ricası üzerine, dergi sayfalarında ders vermeye başlaması hiç yabancı değil. Bu durumda, sözgelimi, fotoğrafa ilişkin hiçbir altyapısı olmadığı halde, sayısal fotoğraf makineleri konusunda yazan birinin, "sayısal kameralarla çekim teknikleri" gibi garip başlıklar altında yazı yazmasını, "bilmediklerini başkalarıyla paylaşmak" olarak yorumlamak bütünüyle yanlış olmayacaktır. Nitekim bir derginin, bir markanın mali desteği ile "dijital fotoğraf makinesi satın alma kursu"¹ açması da benzer bir yaklaşım olarak görülebilir.

Yukarıda değindiğimize benzer durumlar, Türkiye’deki feodal ilişkiler sistemi içinde, sıradan olaylar olarak ta görülebilir. Dahası, eşin, dostun; sazendenin, hanendenin; mahdumun, nedimenin ve hatta, eğer bir işten anlamıyor, bir baltaya sap olamıyorsa, damadın, el altındaki ‘mevketelerden’ birinde köşe yazarı yapıldığı bir Türkiye’de çok garipsenmeyecek bir durum olarak görülebilir. Nitekim basında da buna yönelik eleştirilerle sıkça karşılaşmak mümkündür. Sözgelimi Hürriyet Gazetesi yazarlarından Emin Çölaşan bir yazısında, yaşananlardan şöyle yakınmaktadır "... ilgisiz birileri o köşelere çeşitli ilişkilerle çöker! Bunların başka yerlerde görevleri vardır. Gazeteye uğramazlar. Yazılarını evlerinden, işyerlerinden yazarlar. (...) Vatanş televizyonda dizi oyuncusu, program sunucusu, manken, artist, şarkıcı, hatta medyumdur ve ismi parlayınca ‘köşe yazarı’ yapılır!"²

1 Macline Dergisi, Mayıs, 2003

2 Emin Çölaşan, "emme basma tulumba" Hürriyet Gazetesi, 12 ocak 2003, s.5

Görsel Kültür ve Tarihsel Süreç, Geri Bırakılmışlığın Özeti..

Herhangi bir disiplinin toplumsal yaşamdaki yeri, üretim-tüketim boyutu, içeriği, sorunları ya da benzer bazı nitelikleri dikkate alındığında, başka bir deyişle, eleştirel bir yaklaşımla incelendiğinde, öncelikle tarihsel sürecinin gözden geçirilmesi kaçınılmazdır.

Tasarım ve fotoğraf, görsel kültürle öncelikli olarak ilişkilendirilen fakat yazılı kültürle de sıkı bağlara sahip olan disiplinlerdir. Ele alınan disiplin ne olursa olsun, yazılı kültürle bağlantısının olması kaçınılmazdır. Yazı, en eski iletişim formlarından birisi olması itibari ile de hem kuşaklar, hem disiplinler, hem de kültürlerarasıdır. Bir disiplinin gelişmesi için de, tarihsel süreç içinde yaşadığı gelişmelerin kuşaktan kuşağa aktarılması önem taşır. Bu aktarımda da şüphesiz, yazı, yanı sıra da görsel imgeler kullanılacaktır.

İletişimin, kültürlerarası ve kuşaklararası formasyonu ve etkileyciliği, Türkiye boyutunda dikkate alındığında, tarihsel süreç içerisinde önemli sorunlarla karşılaştığı görülür. Bir anlamda, mirasçısı olduğu Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaşanan uygulamalar, dünya ile entegre olamama, çağdaş gelişmelere kapıların kapanması gibi yaklaşımlar geçmişten gelen kimi dikkate değer sorunlardan bir bölümüdür. Bunların en başında geleni de hiç şüphesiz yok ki, matbaaya uzunca bir zaman geçit verilmeyişi, başka bir deyişle matbaanın Anadolu'ya iki yüzyıl sonra girebilmesidir. Bu dönem tam da batı toplumlarının, çağdaş gelişmeleri, bilimin ortaya koyduğu gerçekleri yakından izleyebildiği, tartışabildiği, toplumsallaşmanın temellerini attığı, Türk insanının ise fermanlarla, fetvalarla uykuda tutulduğu bir dönemdir. Başka bir deyişle dünyada bilgi paylaşımı, iletişim, tüm sınırları zorlayarak demokratikleşmeye doğru bir yol izlerken, halk hareketleri, devrimler iktidarları yıkıp yerle bir ederken, Türk insanı, bilgiden, çağdaşlıktan uzak tutulmuştur. Bu dönemin yarattığı düşünce sistemi, fotoğraf, resim gibi görsel imgeleri, heykel, seramik gibi formları dini açıdan sakıncalı, günah, hatta dine karşı işlenen suç olarak tanımlamaktan geri durmamıştır. Dogmalarla, yasaklarla yetiştirilen, beyni yıkanan, özgür ve eleştirel düşünceden uzak tutulan kitlelerin bu tür düşüncelere karşı çıkabilecek düşünsel altyapıdan yoksun oluşu da, sorunun bir başka boyutunu oluşturmaktadır.

Diğer yandan, günümüzde büyük etkileriyle yaşatılan ve "globalleşme" olarak tanımlanan yapılanmanın, aslında dönem dönem gelişme çabasında olan Türkiye ve benzer ülkeler için bir sömürgeleşme ya da sömürgeleştirilme süreci olduğu gerçeğinin gözden kaçırılmaması hatta 'toplum belleğine kazınması' gerekmektedir. Bu sürecin, yazılı kültür ve evrensel bilgi ile çok geç buluşmuş olan bir coğrafyayı, dönüşü olmayan bir yola sürüklediği düşünülebilir. Her ne kadar Türkiye'nin bilgi toplumu düzeyine ulaştığı

yolunda söylemler geliştirilmeye çalışılsa da, bu söylemleri kabullenmek ya da bilinç düzeyinde söylendiğini düşünmek iyi niyetlilik hatta belki de saf-lık olacaktır. Nüfusunun çok büyük bir kesiminin açlık düzeyinde yaşadığı, yolsuzluğun, hırsızlığın, vurgunun ve hatta ahlaki çöküntünün en ileri bo-yutlarda yaşandığı, kimi resmi kurumların yaptığı araştırmalarda da ortaya konan Türkiye, en azından bu nedenlerden dolayı, "bilgi toplumu" olarak değerlendirilebileceğimiz demografik bir yapıya henüz sahip değildir.

Yaşadığı dönemin koşullarında modern Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Gazi Mustafa Kemal'in "bölge savunması yoktur, alan savunması vardır; o alan ise bütün vatandır." biçimindeki yaklaşımı, içeriği ile de çok iyi bilinen bir bakış açısidir. Türk toplumunun bünyesinde barındırdığı renklerle bir bü-tün olduğunun ve yapılacak her şeyin, elde edilecek bütün kazanımların bu bütün için olması gerektiğinin ayırındadır Mustafa Kemal.

Ancak ne var ki, çok partili yaşama geçiş süreci sonrasında uygulamaya ko-nan politikalar, Türkiye'de yeni bir yapılanmayı ne yazık ki beraberinde ge-tirdi. Feodal kabuğunu yenice kırmaya başlayan, bu yolda emin adımlar at-maya, çağdaş ve demokratik bir cumhuriyet rejimini yerleştirmeye çalışan Türkiye yeniden, ağaların, aşiret reislerinin sistemine tam da bu dönemde, Demokrat Parti ve uygulamalarının sayesinde girdi.

İktidar partisinin başındaki kişinin deyimiyle, "odunu koysa mebus seçtire-bileceği" ya da eğer isterlerse 'hilafet'i' bile geri getirebilecek güce sahip ol-duklarına inandıkları bir dönemdi bu. İşte özellikle de bu dönemde, kültü-rel düzeyi olabildiğince düşük, kendi sözünden çıkmayan aşiret ya da tari-kat mensuplarınca seçilip parlamentoya gönderilen ve bireyi olduğu kültü-rel yapı gereği, liderinin sözünden çıkmayan politikacı tipinin yönettiği bir ülke oldu Türkiye. Türkiye'nin, üretimde, kazanımda, paylaşımında, yatırımda geri kalmışlığı da aynı düşünce sisteminin bir ürünüydü şüphesiz. Plan-sızlığın bir getirisi olarak nüfus patlaması, kente göç, bölgesel nüfus yoğun-luğu ve bununla gelişen gecekonducularda sağlıksız toplumun temellerini oluşturan kitleler, varoşlar, gettolar; yitirilen yaşamlar..

Türkiye'de ulusal gelirin büyük bölümü bir kaç kentte ya da bir iki bölge-de üretilmekte ve parmakla sayılabilecek bir kitle tarafından tüketilmekte-dir. Yatırımlar da aynı bölgeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye'nin ne kal-kınması ne gelişmesi ne de büyümesi için bir planlama yapılmıştır. Yaşanan ekonomik ve sosyal sıkıntıların, planlama eksikliğinden kaynaklanan bir gerçeklik olduğu düşünülebilir. Ancak, ulusal kaynakların kullanımı ve pay-laşımında yaşananlar, feodal yapının getirdiği çirkin ilişkiler, Türkiye'de be-lirli bir kesimin, tarikat, aşiret, siyaset üçgenindeki başına buyruk uygula-maları yüzünden içinden çıkılamayacak bir yapıya (anayasa ihlaline kadar) dönüşmüştür. Bunun da nasıl adaletsiz bir gelir dağılımının gerçekleşmesi-

ne yol açtığı ortadadır.

Yeni bir yaşam peşinde köyden kente göç eden kitleler, ne köylü ne de kentli olabilmiş, açlık sınırında yaşama razı olmanın ötesine geçememiş ancak kentlerin bir anlamda "mega köy" haline gelmesini sağlamışlardır. Gün doğumlarında kentin varoşlarındaki gecekondularından çıkıp yığınlar halinde fabrikalara, atelyelere, işliklere kapanan kitlelerin, gün batımıyla evlerine dönmek dışında alternatifi yoktur. En temel insani gereksinimlerini bile sağlamaktan uzak bir yaşamı sürdürmeye, hayatta kalmayı başarmaya çalışan yığınların, sanat, estetik gibi kavramlar üzerinde düşünceleri, yaşamlarında yer açmaları bir yana, akıllarına getirmeleri bile olanaksızdır.

Buraya kadar sözünü ettiğimiz gelişmeler, politikalar, Türkiye coğrafyası üzerinde yaşayan, mutsuz ve geleceğini göremeyen, eğitim yoksunu çoğunluğun oluşmasının temel unsurları olarak görülebilir. Çağdaş eğitim olanaklarıyla buluşamayan, hatta okullu bile olamayan bir çoğunluk ve çağdaş yaşamın olanaklarıyla yetişen mutlu bir azınlık.. Günümüzün çağdaş toplumları en büyük yatırımlarını eğitim alanına yaparken, eğitime ayrılan kaynakları her geçen gün azalan bir Türkiye.. Türk insanının yaşamında sanatın yeri ne olacaktır? Sanat geniş kitlelerin yaşamında ne zaman ve nasıl yer alacaktır? Ve yanıtını arayan başka sorular.. Bütün bunlar, çağdaş bir toplum olabilmek, bilgi toplumu düzeyine ulaşabilmek için yanıtlanması, çözümlenmesi gereken sorunlar. Sanatın ve sanatsal mecranın Türk toplumunun yaşamında da ne denli gerekli ve önemli olduğunu kavramak hiç zor değil. Mustafa Kemal'in "sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir." özdeyişi, aslında Türkiye'nin nasıl bir sorunu bire bir yaşadığını betimlemesi açısından da dikkate değerdir.

Sanat, insanın yaşamında yer almaya başladığı andan itibaren, yapısı gereği belirli sınıfların yaşamsal kaygılarından biri olmuştur. En azından, sanat her şeyden önce, başlangıcında, burjuva kültürüdür, burjuva yaşam tarzının en önemli yapı taşlarından biridir. Bu nedenle de biçimsel boyutta da olsa, demokratikleşmeye şiddetle gereksinimi vardır; demokratikleşme de büyük oranda, sanatın farklı formlar kazanması ve kendisine yeni mecralar açması yoluyla gerçekleşebilecektir. Bir dönem, bu mecralardan biri durumuna gelen fotoğrafı tekniği, çok sert tepkiler de görmüş, sanatsal bir "medium" olup olmadığı, "çok gereksiz olmakla beraber" yoğun bir tartışma konusu olmuştur.

Sanatın kitleler için varlığı, uzunca bir dönem, dini mekanlarda ya da kamu alanlarında yer alan resim, heykel gibi formlarla sınırlı kaldı. Ancak, varlıklı küçük bir grup insan sanat eserine sahip olabildi. Bu tarafla pek de demokratik olmayan bir olgu niteliğine bürünen sanat eseri, 19. yüzyılın ikinci yarısında fotoğrafın ortaya çıkmasıyla çoğaltılabilir, herkes tarafından ula-

şılabilir nitelik kazandı ve demokratik bir yapıya bürünmeye başladı.

Bu süreç bir anlamda Paul Valery'nin sözlerinde anlamını daha iyi ortaya koyuyor; "Araçlarımızın yetkinlik ve esneklik bakımından geçirdiği evre, 'Güzel'e ilişkin antik endüstrinin yakın gelecekte köklü değişimlere uğramasını çok olası göstermektedir. Sanatların bütününde artık eskisinden farklı gözlemi ve işlemeyi gerektiren fiziksel bir yan vardır; bu fiziksel yanın kendini çağdaş bilimin ve uygulamaların etkilerine daha fazla kapayabilmesi olanaksızdır. Yirmi yıldan bu yana ne madde, ne uzam, ne de zaman eskiden beri olduğu konumdadır. Bu denli büyük yeniliklerin sanatların tekniğini olduğu gibi değiştirmesine, böylece doğrudan buluş yeteneğini etkilemesine ve sonunda belki de sanat kavramının kendisini düşünebilecek en sihirli biçimde değiştirmesine hazır olmalıyız"³

Sanatçılar, eleştirmenler, izler çevreler, yıllarca sanat eserinin varlığı, yeniden üretilebilirliği, biricikliği, aurası gibi bir çok konu üzerinde teoriler geliştirdiler, düşüncelerini paylaştılar.. Tarihsel süreç içinde her dönemin kendine özgü sorunları oldu. Kısacası, sanat ortamında tartışmalar bitmedi; bu tartışmaların sonsuza değin yaşanacak olmasını da diyalektik bağlamında düşünmek yanlış bir yaklaşım olmayacaktır.

Yukarıda değindiğimiz biçimdeki tartışmalar, sanatın yeniden üretiminde oldukça önemli görev üstlenen fotografi kavramının da sıklıkla yaşadığı türden... Sözelimi fotoğrafın bir sanat alanı olup olmadığı konusu yıllarca tartışıldı; ardından, fotografik üretim sürecinde her hangi bir yöntemle müdahale edilip edilemeyeceği tartışması geldi.

"Fotografi sanayii, öğrenimlerini tamamlayamayacak kadar yeteneksiz ya da tembel, bütün başarısız ressamın sığınağı olduğundan bu evrensel düşkünlük yalnızca körleşmenin ve budalalığın izlerini taşımakla kalmıyordu, ama bir oç almanın da rengine sahipti. İçinde, bütün diğerlerinde de olduğu gibi, kötülerin ve şaşkınların yer aldığı böylesine ahmakça bir suikast, bu kadar şaşmazcasına başarıya ulaşsın, inanmıyorum, en azından inanmak istemiyorum. (...) Şiir ve gelişme içgüdüsel bir kinle birbirinden nefret eden iki muhteristir, ve, aynı yol üzerinde karşılaştıklarında, birinin diğerine ille de hizmet etmesi gerekir. Eğer sanatın işlevlerinden herhangi birini üstlenmede fotografiye izin varsa, yığınların ahmaklığında bulacağı doğal ittifak sayesinde, çok geçmeden sanatın yerini alacak ya da onu tümüyle yozlaştıracaktır."⁴

Baudelaire bununla da yetinmez, fotoğrafın, asli işlevinin, öncelikle başkaca disiplinler için bir kayıt aracı olması gerektiğine işaret ederken de şöy-

3 Paul Valery'den alıntılanan: Walter Benjamin Pasajlar, Çev.Ahmet Cemal, (İstanbul Yapı Kredi Yayınları,1995), s.45

4 Charles Baudelaire, "Fotografi Sanat mı?" Modernizmin Serüveni, çev.Turhan Ilgaz (İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002), s. 26,27

le bir yaklaşım sergiler; "...Şu halde gerçek ödevinin sınırları içine girmesi gerekiyor, bu da bilimlerin ve sanatların hizmetkârı, ama fevkalade alçakgönüllü hizmetkârı olmaktır, tıpkı yazını ne yaratmış ne de yerini almış olan matbaa ya da stenografya gibi. Bir çabukta gezginin albümünü zenginleştirsin ve belleğinin sahip olamadığı şaşmazlığı gözlerine sağlasın, doğabilimcinin kitaplığını süslesin, mikroskobik hayvanları devleştiresin, hatta birtakım bilgilendirmelerle astronomun varsayımlarını güçlendiresin; nihayet her kim mesleğinde bir maddi kesinliğe gereksiniyorsa, gidip onun sekreteri ve not defteri olsun, buraya kadar tamam. Eskinin yıkıntılarını, zamanın kemirdiği kitapları, taşbaskılarını ve elyazmalarını, biçimleri yitip gidecek olan ve belleğimizin arşivlerinde bir yer açmamızı isteyen değerli şeyleri unutulmaktan kurtarsın, teşekkür ve alkışla karşılanacaktır. Ama eğer tutulamayanın ve imgesel olanın alanı üzerinde, salt insanın ruhundan bir şeyler kattığı için değeri olan şeyler üzerinde tepinmesine izin verilmişse, o zaman yazıklar olsun bize!"⁵

Türkiye'de de fotografi konusunda çok yazılıp çizildi, düşünceler öne sürüldü; genellikle de bu tür düşünce ifadeleri kendini çoğunlukla gereksiz polemikler içinde buldu. Fotoğraf teorisi üzerinde düşünce üreten bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda yazar, düşünür ve fotoğraf emekçimiz de Türkiye'de fotoğraf üzerine üretilmesi ve söylenmesi gereken düşünce ürünlerini ortaya koymaya çalıştılar. Yeni yaklaşımlar, bakış açıları ortaya koydular. Bütün bunlar fotografi alanında, dünün sorunlarıydı; bugün ise başka şeyler konuşuluyor. Şüphesiz yarının sorunları da belki bugünden bağımsız, bambaşka konular üzerinde yoğunlaşacak.

Bugüne baktığımızda, garip karşılanabilecek noktalardan birisi, fotografi konusunda fikir ileri sürenlerin bir bölümünün fotografi alanının dışından olmasıdır. Fotografi kavramının, birçok boyutu vardır. Fotografi her şeyden önce, fiziksel, kimyasal, estetik boyutları olan bir süreçtir. Teknik ve teori farklı kavramlardır. Fotografinin teorik boyutu üzerinde herkes konuşabilir, fikir bildirebilir. Fakat teknik boyutu üzerinde söz söylemek, yalnızca bu tekniği bilenlere, uygulayanlara özgü olmalıdır. Fotografinin bir süreden beri sayısal teknoloji ile birlikte anılan bir disiplin olması, bilgisayar operatörlerinin ya da bilgi işlem sistemleri hakkında bilgi sahibi olanların bu konuda da bilgi sahibi oldukları anlamına gelmez. Sayısal sistemlerin fotografiyi kolaylaştırdığını düşünenlerin, " sorun çıkarsa, photoshop ile çözeriz" biçimindeki yaklaşımı, bu konuda ne kadar sığ bir bakış açısının egemen olduğunun da bir göstergesidir. Sözü edilen yazılımlar yıllardır yayımcılık alanında kullanılmaktadır. Kimi sorunlar yazılım ile çözülecekse, bu noktada sayısal fotoğraf makinalarına gereksinim yoktur. Zira konvan-

le bir yaklaşım sergiler; "...Şu halde gerçek ödevinin sınırları içine girmesi gerekiyor, bu da bilimlerin ve sanatların hizmetkarı, ama fevkalade alçak-gönüllü hizmetkarı olmaktır, tıpkı yazını ne yaratmış ne de yerini almış olan matbaa ya da stenografya gibi. Bir çabukta gezginin albümünü zenginleştirsin ve belleğinin sahip olamadığı şaşmazlığı gözlerine sağlasın, doğabilimcinin kitaplığını süslesin, mikroskobik hayvanları devleştirsın, hatta birtakım bilgilendirmelerle astronomun varsayımlarını güçlendirsın; nihayet her kim mesleğinde bir maddi kesinliğe gereksiniyorsa, gidip onun sekreteri ve not defteri olsun, buraya kadar tamam. Eskinin yıkıntılarını, zamanın kemirdiği kitapları, taşbaskılarını ve elyazmalarını, biçimleri yitip gidecek olan ve belleğimizin arşivlerinde bir yer açmamızı isteyen değerli şeyleri unutulmaktan kurtarsın, teşekkür ve alkışla karşılanacaktır. Ama eğer tutulamayanın ve imgesel olanın alanı üzerinde, salt insanın ruhundan bir şeyler kattığı için değeri olan şeyler üzerinde tepinmesine izin verilmişse, o zaman yazıklar olsun bize!"⁵

Türkiye'de de fotografi konusunda çok yazılıp çizildi, düşünceler öne sürüldü; genellikle de bu tür düşünce ifadeleri kendini çoğunlukla gereksiz polemikler içinde buldu. Fotoğraf teorisi üzerinde düşünce üreten bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda yazar, düşünür ve fotoğraf emekçimiz de Türkiye'de fotoğraf üzerine üretilmesi ve söylenmesi gereken düşünce ürünlerini ortaya koymaya çalıştılar. Yeni yaklaşımlar, bakış açıları ortaya koydular. Bütün bunlar fotografi alanında, dünün sorunlarıydı; bugün ise başka şeyler konuşuluyor. Şüphesiz yarının sorunları da belki bugünden bağımsız, bambaşka konular üzerinde yoğunlaşacak.

Bugüne baktığımızda, garip karşılanabilecek noktalardan birisi, fotografi konusunda fikir ileri sürenlerin bir bölümünün fotografi alanının dışından olmasıdır. Fotografi kavramının, birçok boyutu vardır. Fotografi her şeyden önce, fiziksel, kimyasal, estetik boyutları olan bir süreçtir. Teknik ve teori farklı kavramlardır. Fotoğrafının teorik boyutu üzerinde herkes konuşabilir, fikir bildirebilir. Fakat teknik boyutu üzerinde söz söylemek, yalnızca bu tekniği bilenlere, uygulayanlara özgü olmalıdır. Fotoğrafının bir süreden beri sayısal teknoloji ile birlikte anılan bir disiplin olması, bilgisayar operatörlerinin ya da bilgi işlem sistemleri hakkında bilgi sahibi olanların bu konuda da bilgi sahibi oldukları anlamına gelmez. Sayısal sistemlerin fotografiyi kolaylaştırdığını düşünenlerin, " sorun çıkarsa, photoshop ile çözeriz" biçimindeki yaklaşımı, bu konuda ne kadar sığ bir bakış açısının egemen olduğunun da bir göstergesidir. Sözü edilen yazılımlar yıllardır yayıncılık alanında kullanılmaktadır. Kimi sorunlar yazılım ile çözülecekse, bu noktada sayısal fotoğraf makinalarına gereksinim yoktur. Zira konvan-